पर्यावरणविषयक जनसुनावणीचे इतिवृत्त

प्रकल्प प्रवर्तक सारलोहा ॲडव्हान्सड मटेरियल प्रा. लि. (पूर्वीची कल्याणी कारपेंटर स्पेशल स्टील्स प्रायव्हेट लिमिटेड) स .नो .७२ -७६ , मुंढवा , पुणे , महाराष्ट्र, यांच्या क्षमता वाढ आणि आधुनिकीकरण करून उत्पादन २,०४,००० मे.टन ते ३,०४,००० मे.टन इंगोट्स, ब्लूम आणि बार्सच्या स्वरूपात वाढविणे बाबत पर्यावरण विषयक जाहिर लोकसुनावणी बाबतचा इतिवृतांत.

सदर प्रकल्प विसातारीकरना बाबत पर्यावरण विषयक जाहिर लोकसुनावणी दिनांक ३१ ऑक्टोबर २०२३, रोजी सकाळी १२.०० वाजता अल्पबचत भवन ७, प्रताप हौल, क्वीन गार्डन, कौन्सिल हॉल मागे , कॅम्प, पुणे, महाराष्ट्र ४११००१ आयोजित करण्यात आली होती.

सदस्य सचिव, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, मुंबई यांच्या कार्यालयीन आदेश क्रं. ई- १४/२०१९, व्दारा पत्र क्रं.बीओ/जेडी/डब्लुपीसी/पीएच/बी -५४०, दि. १२-०९-२०१८ अन्वये खालीलप्रमाणे पर्यावरण विषयक जाहिर लोकसुनावणी समिती गठन करण्यात आलीः-

१. ज्योती कदम - अध्यक्ष
   मा. निवासी उपजिल्हाधिकारी-पुणे तथा
   (अप्पर जिल्हादंडाधिकारी,पुणे)

२. श्री. रवींद्र आंधळे - सदस्य
   प्रादेशिक अधिकारी,
   महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, पुणे

३. श्री नितीन शिंदे, - समन्वयक
   उप प्रादेशिक अधिकारी, पुणे-१
   महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, पुणे.

श्री. नितीन शिंदे, जनसुनावणी समितीचे समन्वयक आणि उपप्रादेशिक अधिकारी, पुणे-१, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, पुणे यांनी जनसुनावणी समितीचे अध्यक्ष, कंपनीचे अधिकारी आणि मोठ्या संख्येने उपस्थित असलेल्या जनतेचे स्वागत केले. त्यांनी माहिती दिली की, भारत सरकारच्या पर्यावरण, वन आणि हवामान बदल मंत्रालयाच्या पर्यावरण प्रभाव मूल्यांकन अधिसूचनेनुसार, दिनांक १४ सप्टेंबर, २००६ मध्ये त्यात

सुधारणा केल्यानुसार, उक्त अधिसूचनेच्या वेळापत्रकात समाविष्ट असलेल्या काही प्रकल्पांसाठी आधी सार्वजनिक सल्ला घेणे बंधनकारक आहे. त्याच प्रमाणे उपप्रादेशिक कार्यालय, पुणे-I, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, पुणे यांना मेसर्स सारलोहा ॲडव्हान्स्ड मटेरियल्स प्रा. लिमिटेड (पूर्वी मेसर्स कल्याणी कारपेंटर स्पेशल स्टील्स प्रायव्हेट लिमिटेड म्हणून ओळखले जाणारे) यांचा अर्ज प्राप्त झाले.

श्री. शिंदे यांनी असे सांगितले की उप प्रादेशिक कार्यालय, पुणे-१, मप्रनि मंडळ, पुणे यांना प्रकल्प प्रवर्तक दि. सारलोहा ॲडव्हान्सड मटेरियल प्रा. लि. (पूर्वीची कल्याणी कारपेंटर स्पेशल स्टील्स प्रायव्हेट लिमिटेड) जिल्हा -पुणे महाराष्ट्र यांच्या क्षमता वाढ आणि आधुनिकीकरण करून उत्पादन २,०४ ,००० मे. टन ते ३ ,० ४,००० मे.टन इंगोट्स, ब्लूम आणि बार्सच्या स्वरूपात वाढविणे बाबत पर्यावरण विषयक जाहिर लोकसुनावणी करण्यासाठी अर्ज प्राप्त झाला. सदर प्रकल्प घोषित औद्योगिक विभागाच्या परिसराबाहेर कार्यान्वित असून सदर प्रकल्प पर्यावरण अधिसूचना २००६ अन्वये संवर्ग ३ (अ) मध्ये मोडत असल्याने सदरहू प्रकल्पास भारत सरकारच्या पर्यावरण, वने व जल वायू परिवर्तन मंत्रालय, नवी दिल्ली यांची "पर्यावरण अनुमती" प्राप्त करणे व त्यासाठी पर्यावरण विषयक जाहिर लोकसुनावणी घेणे बंधनकारक आहे.
समन्वयक यांनी असे स्पष्टीकरण दिले की पर्यावरण विषयक जाहिर लोकसुनावणीचा मूळ उद्देश प्रकल्प परिसरातील सामान्य जनतेस प्रकल्पाविषयी व प्रकल्पामुळे होणारे परिणाम व त्याबाबत सामान्य जनतेच्या भावना जाणून घेणे, प्रकल्पात बंधनकारक असणा-या प्रदूषण नियंत्रण संयत्रणेची माहिती सामान्य जनतेस देणे व त्यांनी दिलेल्या सूचनेचा विचार करणे आहे.

समन्वयक, पर्यावरणविषयक जाहिर लोकसुनावणी समिती यांनी माहिती दिली भारत सरकारच्या पर्यावरण, वने व जल वायू परिवर्तन मंत्रालययाच्या अधिसूचनेप्रमाणे सदर प्रकल्प/उद्योग संवर्ग -ब॰ मध्ये समाविष्ट आहे. त्याअनुषंगाने प्रकल्प प्रवर्तकांनी महाराष्ट्र शासनाच्या पर्यावरण मंत्रालयास प्राथमिक मान्यता (ToR) प्रदान करण्यासाठी व पर्यावरण आघात मुल्यांकन अहवाल तयार करण्यासाठी ऑनलाईन अर्ज सादर केला व त्यास अर्जास महाराष्ट्र शासन पर्यावरण विभाग, मुंबई यांनी १२.०५.२०२३ रोजी टी ओ.आर (ToR) मंजूर केला.

वरील पर्यावरण अधिसुचनेनुसार तीस दिवस अगोदर स्थानिक वृत्तपत्रात पर्यावरण विषयक जाहीर लोकसूनावणीची सूचना देणे बंधनकारक आहे. त्याअनुषंगाने उप प्रादेशिक कार्यालय, पुणे-१, मप्रनि मंडळ, पुणे यांनी स्थानिक वृत्तपत्र दै. लोकसत्ता मराठीत व इंडियन एक्सप्रेस या इंग्रजी वृत्तपत्रामध्ये दि. २७.०९.२०२३ रोजी जाहिर सुनावणीची सूचना दिलेली होती. त्यात सामान्य जनतेस उपरोक्त प्रकल्पाविषयी काही आक्षेप, हरकती, सूचना असल्यास ते लेखी वा सुनावणीच्या वेळी नोंदविण्याचे आवाहन करण्यात आले होते.

त्याप्रमाणे नियोजित प्रकल्पाविषयीचा पर्यावरण मुल्यांकन आघाताची व कार्यकारी सारांशाची प्रत भारत सरकारच्या पर्यावरण, वने व हवामान बदल, पश्चिम विभाग कार्यालय, नागपूर, मा. जिल्हादंडाधिकारी कार्यालय-पुणे, मा. अप्पर जिल्हादंडाधिकारी कार्यालय, पुणे,जिल्हा-पुणे, मुख्य कार्यकारी अधिकारी-जिल्हा परिषद, पुणे, महाव्यवस्थापक-जिल्हा उद्योग केंद्र, पुणे, मुख्यालय, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, मुंबई, प्रादेशिक कार्यालय, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, पुणे, उप प्रादेशिक कार्यालय, पुणे-१, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, पुणे, पर्यावरण विभाग, मंत्रालय, मुंबई व महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळाच्या संकेत स्थळावर सामान्य जनतेसाठी उपलब्ध करण्यात आलेले होते. समन्वयक यांनी उपस्थित असलेल्या सर्वांना त्यांचे काही आक्षेप,हरकती, सूचना असल्यास ती संधी देण्यात आलेली असून ते लेखी वा तोंडी स्वरुपात ती देऊ शकतात असे सांगितले. समन्वयक श्री शिंदे यांनी पर्यावरण विषयक जाहिर लोकसुनावणी सुरु करण्याची विनंती मा. अध्यक्षांना केली.

- **ज्योती कदम, अध्यक्ष,** पर्यावरण विषयक जाहिर लोकसुनावणी समिती यांनी सर्व उपस्थितांचे स्वागत करुन प्रकल्प अधिका-यांना व त्यांच्या तांत्रिक सल्लागारांना पर्यावरण विषयक उपाय योजनांची माहिती शासनाच्या व स्थानिक भाषा मराठीतून करण्याची सूचना केली व सर्व जनसमूहाला निर्भयतेने त्यांचे काही आक्षेप, हरकती, सूचनाअसल्यास ते नोंदविण्याचे आवाहन केले.

प्रकल्पाने नियुक्त केलेल्या तांत्रिक सल्लागारांनी पर्यावरण विषयक प्रकल्पाचे सादरीकरण केले. या सादरीकरणामध्ये प्रकल्पाविषयी माहिती, तसेच प्रकल्पाने करावयाचे उपक्रम व त्यावरील परिणाम या संदर्भातील सादरीकरणाव्दारे उपस्थित जनसमूहास माहिती दिली.

सादरीकरणानंतर पर्यावरण जनसुनावणीच्या निमंत्रकांनी जनतेला प्रश्न, हरकती व सूचना मांडण्याची विनंती केली.

- **खालील उपस्थितांनी चर्चेत भाग घेतला व त्यांच्या प्रश्नांना/सूचनांना देण्यात आलेली उत्तरे,**

प्रश्न १: श्री. रवींद्र आंधळे, प्रादेशिक अधिकारी, पुणे आणि राहुल शिंदे, माजी ग्रामपंचायत सदस्य

उद्योगातील स्थानिक लोकांच्या रोजगारामध्ये विस्ताराचा फायदा होईल का? त्याचप्रमाणे प्रस्तावित प्रकल्पासाठी मनुष्यबळाची आवश्यकता नसल्यास, त्याचे कारण काय आहे?

उत्तर: कारखाना विस्तारासाठी नियोजन करत आहे ज्यामध्ये यंत्रसामग्रीची क्षमता वाढवली जाईल, त्यामुळे अतिरिक्त मनुष्यबळाची गरज नाही. उत्पादित उत्पादने भारत फोर्जला पाठविली जातील, म्हणून कदाचित भारत फोर्ज रोजगार प्रदान करेल.

जरी, हा उद्योग थेट रोजगार देणार नाही, संबंधित उद्योग स्थानिक लोकांना रोजगार उपलब्ध करून देतील.

प्रश्न २: श्री. महादेव धांती, केशवनगर, मुंढवा

विस्तारात अतिरिक्त विजेची आवश्यकता आहे का? अतिरिक्त विजेची आवश्यकता कशी पूर्ण केली जाईल

उत्तर: विद्यमान कनेक्टेड लोड ५४.२४ मी.वी.ए आहे आणि उद्योगाचा मंजूर भार ३६.८ मी.वी.ए आहे आणि विस्तारानंतर मंजूर लोड ५० मी.वी.ए पर्यंत असेल. तसेच, उद्योगासाठी लागणारी ८०% वीज सौरऊर्जेवर व्यवस्थापित केली जाईल यासाठी आम्ही नियोजन करत आहोत. सध्या, आम्ही ७०% सौर ऊर्जा वापरतो. तसेच आमचा कॅप्टिव्ह जनरेशन मधून काही प्रमाणात वीज तयार होईल.

प्रश्न ३: श्री. भोईटे, हडपसर, पुणे

विस्तारीकरणानंतर सांडपाण्याचे व्यवस्थापन कसे होईल? सध्याचा एसटीपी विस्तारानंतरही सांडपाण्यावर प्रक्रिया करण्यासाठी पुरेसा आहे का किंवा काही अतिरिक्त तरतूद केली आहे का?

उत्तर: सध्याच्या १३० घन मी/दिन क्षमतेच्या एसटीपी मध्ये घरगुती सांडपाण्यावर प्रक्रिया केली जाते. कोणतेही अतिरिक्त सांडपाणी निर्माण होणार नाही. या व्यतिरिक्त प्रक्रिया केलेले सांडपाणी ग्रीनबेल्टच्या विकासासाठी वापरले जाते. तसेच, सुमारे ३० सीएमडीऔद्योगिक सांडपाणी HTQ गॅस कूलिंग-स्प्रे कूलिंगमध्ये पुन्हा वापरले जाईल.

प्रश्न ४: श्री. रोहित गायकवाड, घोरपडी-पुणे.

विस्तारीकरणानंतर पाण्याच्या गरजेत काही बदल झाला आहे का? जर होय, तर पाण्याची अतिरिक्त गरज कशी भागेल, ते पी.म.सी कडून घेतले आहे का?

उत्तर: औद्योगिक प्रक्रियेसाठी पाण्याची गरज १०० सीएमडीवाढवली जाईल. सध्याची पाण्याची गरज ५५० सीएमडी. (म्हणजे ४५० m३ औद्योगिक उद्देश आणि १०० m३ घरगुती उद्देश). प्रस्तावित आवश्यकता ६५० सीएमडी आहे. अतिरिक्त पाण्यासाठी लागणारी परवानगी पाटबंधारे विभागाकडून घेतली जाईल.

प्रश्न ५: श्री प्रदीप जाधव, सामाजिक कार्यकर्ते, सर्व्हे क्र ५०, बी.टी. कवडे रोड, घोरपडी-पुणे.

सध्या अस्तित्वात असलेली कंपनी सामाजिक कार्यात सक्रिय आहे उदा. बाबासाहेब उद्यानाची देखभाल कंपनी करते. तरुणांच्या कौशल्य विकासात उद्योग सक्रियपणे सहभागी होण्याची काही शक्यता आहे का?

उत्तर: सीईआर/ सीसआर उपक्रम भारत फोर्जच्या माध्यमातून सामायिक व्यासपीठावर आयोजित केले जात आहेत. याच प्लॅटफॉर्म वरून कौशल्य विकास कार्यक्रम केले जातील. प्रत्येक नवीन नियुक्त झालेल्या कामगारास प्रशिक्षण दिले जाते

तसेच कंपनी पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांसाठी संशोधन आणि विकास सुविधा देईल.

प्रश्न ६: श्री. विक्रम लोणकर, केशव नगर, पुणे.

उद्योगातील बहुतांश कामगार केशव नगर, पुणे येथे राहतात. केशव नगरमध्ये रस्त्याचे काम सुरू असल्याने आजूबाजूच्या परिसरात धूळ उडत असून, त्यामुळे कामगारांच्या आरोग्यावर परिणाम होत आहे. याबाबत महामंडळ दखल घेत नाही. तर, कंपनी या प्रकरणात लक्ष घालून कर्मचाऱ्यांना मदत करेल अशी काही शक्यता आहे का?

उत्तर: केशव नगरमधील धुळीच्या समस्येबद्दल कंपनी प्रशासन जागृत आहेत. या समस्येचे निराकरण करण्यासाठी पुणे महानगरपालिका आणि स्थानिक कॉर्पोरेटकडे पाठपुरावा करत आहे. तसेच या भागातील धुळीचे प्रदूषण कमी करण्यासाठी उद्योगही याच गोष्टीवर काम करणार आहेत.

प्रश्न ७: श्री. निशिकांत अहिरे, केशव नगर, पुणे

कंपनीने केशवनगरमधील लोकांना परिसराच्या सर्वांगीण विकासासाठी मदत केली आहे. कल्याण आणि भिवंडीच्या तुलनेत पुण्यातील हवेची गुणवत्ता (म्हणजे जवळपासचे उद्योग चांगले आहेत). मात्र, धुळीची समस्या असल्याचे निदर्शनास येत आहे. महाराष्ट्र शासन परिसर(क्षेत्रांच्या) विकासासाठी निधी उपलब्ध करून देते, त्यामुळे या निधीचा वापर करून केशव नगरमधील रस्ते बांधणीच्या कामांमुळे निर्माण होणारी धुळीची समस्या सोडवता येईल अशी काही शक्यता आहे का? आम्ही जिल्हाधिकारी, एमपीसीबी आणि उद्योगसमूहांना या प्रकरणात मदत करण्याची विनंती करतो.

उत्तर: हा प्रश्न सोडवण्यासाठी महामंडळाशी चर्चा सुरू आहे. उद्योग व्यवस्थापन देखील चर्चा करेल आणि त्यावर सीसआर निधी कसा वापरता येईल याची योजना करेल.

श्री नितीन शिंदे यांनी उद्योग प्रतिनिधींना उद्योग क्षेत्राजवळील समस्या ओळखण्यासाठी आणि सीएसआर निधीचा वापर करता येईल अशा क्षेत्रांचे वर्गीकरण करण्यासाठी मार्गदर्शन केले.

हा प्रश्न सोडवण्यासाठी उद्योग महामंडळाशी चर्चा करत असल्याची माहिती उद्योग प्रतिनिधींनी दिली. तसेच, उद्योग प्रतिनिधी या समस्येसाठी CSR निधीच्या वापराबाबत व्यवस्थापनाशी चर्चा करतील

प्रश्न ८: श्री. रवींद्र चव्हाण, सामाजिक कार्यकर्ते, केशव नगर, मुंढवा.

स्थानिक लोकांना रोजगार देण्यासाठी उद्योगांनी सक्रिय सहभाग घेतला आहे. केशव नगरच्या विकासासाठी उद्योगांनी सीएसआर निधी वापरावा अशी आमची विनंती आहे.

उत्तर: उद्योग स्थानिक लोकांच्या गरजा लक्षात घेऊन आरोग्य आणि स्वच्छता सुविधांची तरतूद करण्यासाठी आणि जेव्हा गरज असेल तेव्हा जिल्हाधिकाऱ्यांशी सल्लामसलत करण्यासाठी, पायाभूत सुविधांच्या विकासासारख्या जवळच्या भागांसाठी CER अंतर्गत विविध उपक्रम राबवतील.

प्रश्न ९: श्री. रवींद्र झेंडे, हडपसर

कल्याणी समुहाने आमच्या क्षेत्राला सीईआर अंतर्गत रस्ता रुंदीकरण, वृक्षारोपण यांसारखी मदत केली आहे. आमच्या भागात २ महिन्यांपूर्वी २७,००० आंब्याची झाडे उद्योगाने लावली. त्यामुळे आम्ही त्या उद्योगाचे आभारी आहोत.

प्रश्न १०: श्री. शशिकांत चव्हाण, खटाव तालुका

उद्योगांनी सीएसआर उपक्रमांतर्गत खटाव तालुक्यात पवनचक्क्या आणि वीज निर्मितीची योजना आखली होती. उद्योगाने दिलेल्या आश्वासनाप्रमाणे, पवनचक्क्या पुरवल्या गेल्या आणि त्यातून निर्माण झालेली वीज गावकऱ्यांना ५०% दराने पुरवली गेली आणि कालवी गावातही हाच उपक्रम राबवला.

प्रश्न ११: श्री. अरविंद केसकर, बी.टी. कवडे रोड, घोरपडी, पुणे.

कोणत्या प्रकारचे प्रदूषण होईल आणि ते कमी करण्यासाठी नियोजित उपाय काय आहेत.

उत्तर: प्रदूषण नियंत्रण उपाय म्हणून प्रगत फ्युम एक्सट्रॅक्शन सिस्टम, डस्ट कलेक्टर्स, बॅग फिल्टर्स, स्टॅकची पुरेशी उंची ठेवली आहे. फ्युम एक्स्ट्रॅक्शन सिस्टमद्वारे प्रक्रिया धूळ प्रभावीपणे गोळा केली जात आहे. सुमारे ५४.५ सीएमडी औद्योगिक प्रवाह HTQ गॅस कूलिंग स्प्रे कूलिंगमध्ये पुन्हा वापरला जाईल. आवारात किंवा पृष्ठभागावर पाणी सोडले जाणार नाही.

श्री. नितीन शिंदे, उपप्रादेशिक अधिकारी, पुणे

ESP आवश्यक आहे का? इलेक्ट्रिक फर्नेस दिली आहे का आणि भट्टीतून निघणारा धूर/धूर कसा व्यवस्थापित केला जाईल प्रकल्प प्रवर्तकाने उत्तर दिले की उद्योगाला ईएसपीची आवश्यकता नाही. इलेक्ट्रिक फर्नेस दिली आहे. तसेच, धूर काढण्याची यंत्रणा दिली आहे. प्रणाली प्रक्रियेदरम्यान निर्माण होणारी धूळ काढून टाकते. त्यामुळे धुळीमुळे प्रदूषण होणार नाही.

प्रश्न १२: श्री. चंद्रकांत गोडसे, मुंढवा, पुणे

विस्तार कार्यामुळे धूळ प्रदूषण होईल का? धुळीमुळे होणारे प्रदूषण कमी करण्यासाठी काही नवीन तंत्रज्ञान आहे का? CO२ वायू उत्सर्जन होईल का? चिमणीचे तपशील काय आहेत?

उत्तर: प्रक्रियेतून धूळ निर्माण होते जी विद्यमान धूर काढण्याच्या प्रणालीद्वारे प्रभावीपणे नियंत्रित केली जात आहे. एलपीजीसारखे स्वच्छ इंधन वापरले जाईल, त्यामुळे वायू प्रदूषणाची समस्या उद्भवणार नाही. बॉयलर, ॲनिलिंग फर्नेस, वॉकिंग बीम फर्नेस आणि भिजवणारा खड्डा यासाठी स्टॅक देण्यात आला आहे.

या प्रश्नांच्या उत्तरांनंतर, समितीने पुन्हा एकदा सामान्य जनतेला प्रस्तावित विस्तारित प्रकल्पासाठी विशेषत: पर्यावरणाच्या मुद्द्यांवर त्यांच्या सूचना किंवा हरकती देण्याचे आवाहन केले.

बैठकीत मांडण्यात आलेल्या सूचना, हरकतींचा समावेश सभेच्या इतिवृत्तात करण्यात येणार असल्याची माहिती जनसुनावणी समितीने दिली. तो अंतिम पर्यावरण प्रभाव मूल्यांकन अहवालासह संबंधित प्राधिकरणाकडे सादर केला जाईल. तज्ज्ञ समिती पुढील निर्णय घेईल.

असे दिसून आले की लोक यापुढे कोणतेही प्रश्न उपस्थित करत नाहीत किंवा कोणतीही समस्या मांडत नाहीत. त्यामुळे समितीच्या निमंत्रकांनी सभा संपवण्याची विनंती अध्यक्षांना केली.

अध्यक्षांचे व उपस्थितांचे आभार मानून लोकजाहीर सूनावणी संपली असे जाहीर केले.

(नितीन शिंदे)
समन्वयक
उपप्रादेशिक अधिकारी, पुणे- १,
महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, पुणे

(श्री. रवींद्र आंधळे)
सदस्य
प्रादेशिक अधिकारी,
महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, पुणे

(ज्योती कदम)
अध्यक्ष
मा. निवासी उपजिल्हाधिकारी-पुणे तथा
अप्पर जिल्हादंडाधिकारी,पुणे